

FARKAS ZOLTÁN
ROVATA

— Egyszerre két fejem nőtt — mondja P., amikor Eörsi István írása a minap szóba került. Tudtam, hogy Eörsinek igaza van, az egyik fejem örült, hogy valaki leírta a szentségtörő mondatot: azt, hogy Bánónak nyilvánosan el kellene ismernie, hogy pontatlanul fogalmazott, sőt talán valótlanlanságot állított.

De a másik fejem azonnal azt mondta, nem, nem, ezt nem szabad. Ezt felhasználják és kifordítják. Aztán este a Hír-adóban viszontláttam ezt az egyetlen mondatot, szöveggörnyezetéből kiemelve, a teljes cikk ismeretése nélkül, csak úgy pusztán, hivalkodóan lógott bele a semmibe. Egyetlen mondat tehát, ami így, persze, nem is igaz, még csak féligazság sem volna, még annyira sem igaz, mint egy másik, tetszőlegesen kiragadott idézet, mondjuk az, hogy az alvezető úrnak nem pusztán politikai és szakmai, hanem orvosi természetű gondjai is vannak, ez is egy mondat, jóllehet összetett, tehát: nem szabad Bánóról ilyesmit leírni.

Ha P.-nek igaza van, vége az igazságnak. Kevésbé patetikusan fogalmazva: vége a közéletnek.

P.-nek igaza van. P. él, gondolkodik, lapot szerkeszt, nem csak ebben a publicisztikában létezik. És P. bizonyos értelemben még csak nem is P., így van ez ebben a kétféjű világban.

Röpködnek a nevek a levegőben. Nevek és címkek, jelzők és jelzett személyek az újságok címlapjain, micsoda névzavar, kavalkád; no de ki az a Messinger? S hogy jön ez ide?

És ki az a Babiczky, Várkonyi, Murányi I. és II., a kinevezett és a leváltott, mi folyik itten? Miért kell tudnunk róluk?

Volt idő, amikor a neveknek fontos és pontos jelentésük volt. Mészöly Miklós és Petri György,

Névtelenül

Mándy Iván és Esterházy Péter, Csalog Zsolt és Konrád György szava — ha egyáltalán hallatszott, hisz agyonhallgatta őket a rádió, a tévé, az egykori; némelyikük úgyszólván nem is létezett — megriasztotta a hatalom jobb ízlésű birtokosait. Tudjuk, ha másból nem, hát Pozsgay Imre visszaemlékezéseiből, hogy egy-egy tiltakozóakció után „elbeszélgettek” velük; Aczél, Pozsgay, mások igyekeztek őket rávenni arra, hogy vonják vissza az aláírásukat, határolják el magukat az ellenzék „kemény magjától”, legyen bennük belátás, ne kockáztassák az ország jó nemzetközi megítélését, fizetőképességét, mert nem lesz több külföldi hitel, ne hagyják magukat beugratni, megtéveszteni.

Ki fog most a tiltakozó írkkal, művészekkel, zenészekkel elbeszélgetni? Ki akarja őket meggyőzni? S miről?

Ki fog ma közszolgálati rádiót-televíziót vezetni, még akár nemzeti-közszolgálatit is — nélkülük?

Nevek, nevek, nevek, nevek.

Volt idő, nem is oly rég tán, amikor Antall és Csoóri egyaránt tudta, ki az a Hankiss, ki az a Gombár, kicsoda Kocsis Zoltán, Jancsó Miklós vagy M. G. P., Bródy János, Dés László, Másik János, Fischer Iván. Mi történt, hogy a nevük ma nem ér annyit, mint Babiczkyé-Murányié?

Mi történik itt, hogy Antallnak ma Nahlik kell, és Nahliknak Murányi, Antallnak Csúcs kell, és Csúcsnak Babiczky, és egyiküknek se — mondjuk — Nádas Péter? És ki kell majd Babiczkynek, Murányinak?

Mit szólna Illyés a Horthy-temetéshez? Pilinszky a singerezéshez-messingerezéshez? Mit szólna ehhez az egészhez Nagy László, Nemes Nagy Ágnes, Ottlik vagy Márai? Érhet annyit hatalom és kormányzás, rádió és tévé, bármi, hogy megint önkéntes száműzetésbe vonuljanak vissza jelentős írók, művészek, zenészek, megvonva műveiket a legnagyobb közönségtől?

Úgy látszik, érhet. A többpárti demokráciában Pongráz Gergely és Kosáry Domokosé is, pro forma, egyetlen szavazat.

Nevek, nevek, nevek, nevek.

Aczél Endre, Sándor István, Elek János, Rangos Katalin, Kaplár F. József, Bayer Ilona, Bánó András, Hardy Péter, Lendvai Szabolcs, Orosz József, Berecz Anna, Nika György, Frei Tamás, Gulyás Erika, Pálffy G. István, Liebmann Katalin, Moldoványi Ákos, Várkonyi Balázs, Stefka István, Murányi László.

Csak egyik meg egymást — mondják keserűen az emberek a kisgazda—szocdem—MDF—SZDSZ—Fidesz beharcok után. Együk meg egymást — mondják nekünk s mögöttünk, ennek az áldatlan háborúskodásnak a minden bizonylan nem is legvégző óráiban. S mi megesszük egymást, mi más tehetnénk...

Három-négy éve írtam le először neveket cikkekben. Akkor, amikor elképedve láttam, hogyan segítük vissza a mai kormánypártok az egykori vonalas, pártmögalmár szerkesztőket vezetőpozícióba, azokat, akik egy időre kihullottak a szakmai-morális rostán. Hogyan hozzák vissza őket testvéri tankok a hadállásokba. Három-négy éve írták le először kormánypárti és csurkista lapokban a nevemet. Három éve tán, hogy egy ifjú kollégám, pályatársnőm azt kérdezte tőlem meg másoktól az Új Magyarországnak: miért gondoljuk, hogy vesztélyben a sajtószabadság, nyilvánosság s haza, ha állandóan minket lát a képernyőn?

Gondolom, azóta nem sokat látott, de ez mellékes. Gondolom, nem emlékszik rá, hogy öt-hat éve, amikor először hozott érdekes interjúkat, pimasz riportokat hozzánk, mennyit dolgoztunk együtt, hogy azok elhangozhassanak; hogy később is felhívott, panaszkodott, hogy a tévé külpolitikai szerkesztőségének a vezetője nem akarja leadni a filmjeit, nézném meg, mi a baj velük. Nem tudom, mire emlékszik, mire nem. De fájt látni a nevem a

rossz és ügyetlen írásában. Fájt látni a rossz és ügyetlen írást.

Két éve tán, hogy a Beszélő sorozatot indított: a televízió-rádió régi-új kormánypárti sztárjaitól közölt egykori írásokat, cikkeket. Dicsőítették a rendszert, a régit, Kádárt és a bölcs öregeket, éltették a szocializmust. Volt bennem némi káröröm, mi tagadás, mégis azt mondtam: ezt azonnal abba kell hagyni. Ez sehozá nem vezet. Pedig akkor még nem volt Babiczky —Murányi, nem volt Csúcs—Nahlik tengely.

Mára végképp összekavarodtak a nevek. Csak helyi értekek léteznek, amolyan helyrajzi számok, mindenki gyanús, még a gyanú is hamis. Mintha mindenkinek két feje lenne egyszerre.

Ma a kollégák, ismerősök szakmai összefogást sürgetnek, s nem értik, miért nincs ilyen. Ma a kollégák, ha szakmai összefogást sürgetek, azt kérdezik: miért legyen én mással szolidáris? Mikor volt más az velem? Miért éppen velem legyenek szolidáris, amikor ő is meghátrált-megalkudott, gyáva volt, s tán hazudott is, üzletelt és simlizett? Mindent tudunk egymásról, és mindent tudnak rólunk. Mindent elmondtunk már régen.

De ez senkit nem érdekel. Meglehet, így van ez rendjén.

Ebben a finnyás magyar közéletben, a múlt terheit és megaláztatásait cipelve, megannyi jellemhibával, kisiklással, botlással mögöttünk, védtelenek vagyunk. Azt tesznek velünk, amit akarnak. Nincs nevünk.

Ebben a különös magyar közéletben hovotavább csak tesznek vannak: le lehet-e írni egy táboron belül is egymásról az igazat? Konrádról, Bánóról írhat-e rosszat Eörsi vagy bárki más?

Nem írhat. A közélet, mint olyan megszűnik, megszűnőfélben van. Megszűnt. Ez a féligazságok kora, a kényszerű elhallgatásoké, a félszívvel vállalt szövetkezéseké, az óvatos taktikázgatásoké. Pedig mégiscsak el kellene magyarázni, kinek a neve mennyit ér. Pedig valahogy el kellene mondani, micsoda mézárasmunka folyik, kacagatóan bárdolatlanul, csak éppen — vére megy.

Mert ez a Messinger, ez azért egy kicsit sok volt.